

Huggtorpet och Signe Thur med korna

Livet i Högen

med tonvikt på sågverkstiden

1897 - 1928

Häftet är gjort av en arbetsgrupp med

Berit Burman
Edith Engström-Jonsson
Ingela Hansson
Kristina Jernberg
Tord Jonsson
Anita Karlsson
Villis Karlsson
Sophia Magnusson
Gudrun Wikén

Bilagor:
Källförteckning
Kompletterande bildförteckning
Medlemslistor till vissa sammanslutningar

INLEDNING

Före sågens tid var Högen en bondby som alla andra. Med järnvägens och sågens tillkomst förändrades den sociala strukturen i byn. Sågen var igång under den varmare delen av året, oftast fram till jul, och kom sedan inte igång igen förrän isen smälte i maj. Det betydde att en del av arbetsstyrkan var säsongarbetare, ofta inhyst i rum här och var i byn, där det fanns något ledigt. Det sägs att någon t o m kunde bli inhyst i tvättstugan nere vid sjön. Ett antal informella småkaféer i köken här och där uppstod ur behovet hos karlarna att ha någonstans att gå, när rummen där man bodde flera i lag blev för trånga.

Byn bestod nu av de etablerade bönderna och inflyttade bofasta familjer, vars fäder fick sin försörjning vid sågen under säsong och i skogen på vintern. Därtill kom de flyttande säsongarbetarna. Motsättningar uppstod mellan de olika grupperna. I byn fanns också flera organisationer med målsättningar som skilde sig åt. Där fanns Missionsförbundet och senare Baptisterna. De yngre sågverksarbetarna var ungtkommunister, något helt främmande för bönderna. Nykterhetsrörelsen samlade sitt folk och IOGT-logen startade.

Vanligt var att de bofasta familjerna drygade ut hushållet genom att ha några kor, kanske en gris och några höns. Kvinnorna var förstås hemma med hushållsarbete, barn och djur, men de yngre hade möjlighet att få arbete på sågen i stavtillverkningen. Annars var det att bli piga eller kanske bodbiträde eller möjligen få plats på något av kaféerna.

Barnen gick i skolan i Högen, lekte på vägar och ängar och det förbjudna sågområdet och fick naturligtvis hjälpa till hemma med ved och vatten och djur. Bostäderna var, som de var på den tiden, små, tio familjer bodde på Kasern upp vid sågen. I hus där man idag bor en familj kunde man ha tre, fyra lägenheter. Det var förstås utedass och vatten på gården, tvättade gjorde man i sjön eller i sågens ångpannevärmda vatten. Man åkte tåget när man skulle långt, man gick långa sträckor, hästar fanns väl och en del hade kanske en cykel.

Vi har velat kartlägga de platser där man samlades i just vår by. Bylivet i allmänhet finns det så många andra som skildrat runt om i landet.

Kasern på Sågudden

LANTHANDELN

Det verkar som om Zetterlunds affär i ett numera rivet uthus, invid huset som nu ägs av Gunnar Åström, fanns redan innan sågen byggdes. Sivert Nilsson var innehavare.

En tidig affär på tomten, som nu tillhör Gudrun Wikén och Håkan Westberg, innehades av Karl Ludvig Sundström från 1897. Carl Larsson övertog affären år 1901. 1906 köptes den av Jonas Olsson.

1909 brann huset, som syns här på bilden, ner. Magasinet som syns till höger finns inte heller längre.

Jonas Olsson flydde troligen fältet efter branden, för ganska snart efteråt öppnade Jonas Wadin från Yttre affär uppe på "Knallen" (där nu Anders och Christina Lögdahls "nykasern" ligger). Detta enligt dottern Birgit Wadins krönikor i Bergsjöbladet. Troligen 1915 byggde sedan Wadin det befintliga affärshuset, i stort sett likadant som det tidigare.

Jonas var gift med Elisabeth f Jansson som var småskollärare först i Ingesarven och sedan i byn i många år. Dottern Birgit föddes 1912. Birgit Wadin-Qvarnström berättar i Bergsjöbladet 1986:

Livet i "boa"

Varorna kom med "Bersekoa", Wadin bar upp dem på ryggen, vilket hämnade sig med ryggbesvär så småningom. Ett bodbiträde fanns till hjälp, men Birgit fick också tidigt hjälpa till. Bl a fick hon cykla till Kyrkbyn efter korv och köttfärs. Färdkost på hemvägen brukade bli en korvbit.

I handelsbodens disk fanns toppsocker och andra specerier. På väggens hyllor låg tyger, m m. I ett glasskåp förvarades korv och köttfärs. Snus såldes i lösvikt för 32 öre hektot. Innanför ytterdörren stod en bänk som innehöll spik och pligg. På den satt kunderna ofta och pratade i godan ro. På gårds-går'n på andra sidan vägen satt Högenspojnkarna på sommar-kvällarna som hönsen på sina pinnar och hade uppsikt över vad som hände i byn.

Familjen Wadin

I det stora magasinet stod mjölbingar, silltunnor och en stor våg att väga lingon på. På kontoret stod byns troligen enda telefon som alla ringde lokalt gratis på. Skulle man ringa till Hudiksvall kostade det 20 öre för 3 minuter. På kontoret förvarades också sko- och galoschlagret och ibland ett parti begärliga damhattar.

Kunderna från sågen handlade vanligen på "bok" och betalade avlöningsdagen. Bönderna bytte ofta varor mot ägg och smör. Handlare Wadin körde ut varor till bönderna i Yttre, Ingesarven och Kitte, man lämnade notan ena veckan och fick varorna nästa.

"Boa" var öppen till klockan 7 på kvällen, men ofta kom kunder efter stängningsdags och fick köpa snus eller bensin, ibland mitt i natten. Bensinkunder var förbipasserande, för ortsborna hade inga bilar.

På hösten köpte handlarn upp lingon som såldes i lådor som tillverkats i magasinet. Lådorna gick sedan iväg med "Bersekoa", bl a för export till Tyskland.

Ägarbyte

Wadins ägde affären till 1946, då den köptes av Erik Eriksson, som kom att bli en central person i byn. Han förmedlade stugor till uthyrning, bildade samhällsföreningen, var aktiv i IOGT-logen, var inblandad i tillverkningen av mjärddar och rattkalkar i uthuset och var auktionist – en entreprenör.

Eriksson hade en av byns tre bilar, en ägdes av skolläraren Helge Nilsson och lantbrevbäraren Rudolf Engström hade den tredje. Eriksson hade tidigt filmkamera och dokumenterade allt omkring sig. Bevarade filmer från Högen finns, men är huvudsakligen av privat karaktär.

Fortfarande under Erikssons tid köptes det upp lingon i affären och bönderna handlade ofta för varor in natura. Efter andra världskriget då kaffe fortfarande var en ransonerad vara förvarandes kaffe för viss försäljning i trappskrubben under stora trappan i huset.

1962 köptes affären av makarna Lindgren, som drev den fram till nedläggningen i februari 1970.

Handelsboden i byn fungerade, tillsammans med järnvägsstationen, som samlingsplats för byborna. Man tog del av och utbytte information, man umgicks, precis som man också gjorde på byns kaféer.

KAFÉERNA

Makarna Zetterlund drev under 1900-talets första år ett populärt kafé i ett litet rum i Zetterlunds hus nedan till höger (nu Gunnar Åströms).

Agnes Engström startade på 20-talet kafé Nobis i familjens hus (nu Edith Engström-Jonssons) intill Thunstedts. Enligt Ulla Sundin i Bergsjöbladet 1979 kokades kaffet i lägenhetens kök och serverades i ett av rummen. En flicka var anställd. Till förströelse fanns en trattgrammofon med femöres myntkast och gästerna fick läsa hushållets tidning. Här diskuterade man världshändelser likaväl som små nära ting. Kaféet drevs i ett 10-tal år, men då sågen h ner krympte kundunderlaget och man fick slå igen.

I Högen lär det också ha funnits ett kafé som ska ha drivits av Lasse Forslin på Knallen (Gotthards hus, numera ägt av Gerd och Hans Karlsson). Dessutom drev systrarna Erda och Edina Lindh åtminstone ett sommarkafé i tornhuset mitt i byn (Collings, nuvarande ägare Anita och Villis Karlsson). Det finns också vittnesmål om kaféer i huset nedanför LIKA och där Lotta Lindh bor nu, troligen av ett mer informellt slag. Det var ju så att trots IOGT-logen i byn förekom det hemkokat brännvin. Ofta smakade det så illa att man måste smaksätta det med något. Det gällde då att hitta något kvinnfolk som kunde sätta på pannan. Man tog kortleken med sig till de små informella kaféer som då uppstod i köken här och var. Hos Lindhs var man baptister och Café Nobis ägare tillhörde nykterhetslogen i byn, så där förekom säkert ingen kaffekask.

Café Nobis

SKOLAN

Utanför skolan med lärare Maria Liljeqvist

Kung Karl XIV Johan införde år 1842 obligatorisk folkundervisning. Från början var det svårt att få skolplikten att fungera. Undervisningen skedde ute i gårdarna och skolbänkar ordnades med bockar och bräder. Det fanns få utbildade lärare, förutom klockaren och sedan folkskolläraren fick andra läskunniga (soldater, hantverkare eller ”mostrar”) hjälpa till med undervisningen. Alla föräldrar var heller inte så noga med att skicka barnen till skolan, barnen behövdes i arbete.

Landstingen anställde under 1860-talet folkskoleinspektörer för att se till att det fanns bra lokaler, material och undervisning. Detta ledde till att skolbyggandet satte fart i landet. Fler och fler små skolor byggdes, skolskjutsar var det ju inte tal om, så skolor byggdes där barn fanns. Så fanns det t ex 1925 folkskolor i 17 byar i Bergsjö, en av dem skolan i Högen. Lärarna på landsbygden var ofta ambulerande under de här tidiga åren, en lärare skötte undervisningen i flera skolor, man kunde t ex läsa i perioder.

Högens skola började byggas samtidigt som sågverksbyggandet kom igång. Fastigheten Högsskolan Nr 1 finns registrerad i lantmäteriets fastighetsregister som köpt av Bergsjö kommun 1898. 1899 fick kommunen lagfart på tomten och skolan startade. Betygskataloger finns bevarade från detta år. Nuvarande ägarna Lasse Gradin och Kristina Jernberg har vid renovering hittat datumet 29/4 77 på timmerstommen och namnen Erik Söderlund och H Hjelm, båda från Kitte. Förmodligen användes begagnat virke till byggandet, något som var vanligt. Det som setts av timmerstommen visar på att ett gediget och rejält arbete har gjorts.

Anna Sofia Jacobsson var lärare de första åren. Hon flyttade 1903 och efterträddes av Karin Elin Söderblad. 1908 flyttade även hon och nu kom småskollärare Elisabeth Jansson, som fortfarande arbetade på skolan i slutet av 30-talet. Hon gifte sig med handlare Wadin ”på boa”, honom hade hon lärt känna då hon var lärare i Ingesarven. Maria Liljeqvist var ännu en långlivad lärare i Högen, hon var folkskollärare, liksom Serafia Andersson, som var lärare i både Ingesarven och Högen. Senare tiders lärare och tongivande i byn var Lilly och Helge Nilsson.

Reglemente

I ett förslag till reglemente för Bergsjö Skoldistrikt från 1895 ser vi den detaljreglering som gällde skolan vid denna tid. Naturligtvis reglerades skolgång och skolår precis som idag, men man får också veta precis vad man skulle undervisa om i de olika ämnena. Barnantalet fick inte överstiga 60 i folkskolan (med en lärare) och inte 40 i småskolan. Läs dagar var 190 för fast skola, 6 dagar i veckan. Först på dagen var det morgonbön och psalmsång, gymnastik skulle man ha på matrasten och inte räkna in i tiden man var i skolan.

Giltigt förfall var bara sjukdom, någon sjuk hemma eller att man inte hade kläder och skor att gå till skolan i. Var det sådant oväder att man inte kunde ta sig till skolan kunde det gå för sig att stanna hemma.

Lärarnas roll detaljreglerades också; det skulle vädras och bokföras, åthutas och hållas i Herrans tukt och renlighet. Mildhet skulle användas med de fålande, men aga fick förekomma - då man måste.

I skolsalen 1915-16 med lärare Elisabeth Wadin

Småskolan flyttades till godtemplarlokalen i byn när barnen blev för många, folkskolebarnen undervisades t o m sexan i skolhuset. Protokoll från skolstyrelsen i Bergsjö Kommun visar bland annat att det 1932 ordnades en skolköskurs, s k fortsättningskurs, för flickorna från skolorna i Högen, Ingesarven och Söderåsen. Kursen hölls i Ingesarven och var på sex veckor.

1933 diskuterade skolstyrelsen vattenfrågan för Högenskolan. Runt detta årtal byggdes också nytt uthus med vedbod och dass till skolan. Margot Danielsson berättar i en krönika i Bergsjöbygden om gamla skolminnen ”..Kan än idag känna lukten av färskt virke när vi invigde och besökte ”huset” som det kallades på den tiden”.

Skolhuset

Skolhuset bestod av en lärosal med omklädningsrum. I det senare åt man sin medhavda matsäck, mest smörgåsar och mjölk, möjligen kalla pannkakor. Salen värmdes upp med vedkamin. Ingång till skolavdelningen fanns från landsvägen. Utbyggnaden mot nuvarande vägen gjordes 1938, enligt Hilding Larsson, som var med. I den norra delen av byggnaden var lärarbostaden inredd med två rum och kök samt tambur. Senare inreddes även ett rum på vinden. Ingången till bostaden fanns på östra långsidan av huset.

När påbud kom om bespisning i början på 40-talet åt man först hos Jon-Anders Maria i röda huset mittemot skolan. Bispisningsbarack uppfördes senare på den södra delen av skoltomten.

Med sågens nedläggning 1928 förändrades byns liv. Skolan fanns kvar ännu många år, men 1957 hade barnunderlaget blivit alldeles för litet och skolan lades ner och såldes till privatperson.

Småskolan i Godtemplarhuset 1929 med lärare Lisa Wadin

FÖRENINGARNA

IOGT-logen Bergsjö 2406

Ett förberedande möte hölls hos Thunstedts (nu Per-Anders Larssons) i Ravik 1/5 1897. Det leddes av nykterhetstalaren Blomgren. Vissa medlemmar överfördes från andra föreningar och namnet blev Logen Bergsjö 2406, eftersom Bergsjö då ännu inte hade någon loge. 14 medlemmar registrerades och man beslutade om möte varje söndag klockan tre. Logen Ljus i Bergsjö bildades sedan 1907.

Till nästa möte kom fler medlemmar. Man beslöt att efterforska lokal och regalier. Inträdesavgift fastställdes till 1 kr.

Efterhand skaffade man regalier och bildade kommittéer för olika ändamål. Mötena följde en viss ritual med bl a sång ur egen sångbok. Som bevis på medlemskap fanns s k klareringskort.

På vissa möten tillsattes en tillfällig besökskommitté som hade i uppdrag att besöka de medlemmar som under veckan gjort sig skyldiga till brott mot artikel 2: nykterhetsbrott. Visade man sig berusad vid något tillfälle blev man utslängd ur logen, men lovade man bättra sig inför besökskommittén fick man begära inträde igen. Det fanns sjukvårdskommitté och tillfälliga kommittéer för alla ändamål, det kunde vara fester, utflykter, presenter till sådant som ex bröllop.

Social funktion

Logen tycks ha haft en stor social funktion i byn. Sällskapslivet organiserades och styrdes upp. Dansa fick man inte, man uppmanades att "undvika Lindbergs dansbana". Det lektes dock lekar, vilket även det diskuterades den ev vådan av. Man arrangerade utflykter och fester, hade sångaftnar, besökte andra loger, främst den i Ingesarven. Ett antal stora demonstrationer förekom på närliggande orter, man marscherade ofta dit, med standar i spetsen. Program kunde också vara musik, föreläsning, systrarnas eller bröderna afton, ungdomens afton, paketauktioner.

Så småningom blev verksamheten mindre omfattande, 1957 till 1959 låg den nere helt, men först 1965 lades logen ner.

Ur protokoll

I protokollsböcker som finns bevarade på Folkrörelsearkivet i Gävle noteras närvarande medlemmar, diskussionspunkter, planer för egen lokal, samröre med andra loger, fester, m m.

Ett axplock:

1897:

- ?? I maj beslöt man ha en fest och paketauktion. Medlemmar strömmade nu till vid varje möte. På festen kom in det 19.72 kr, utgifterna var 21.15 kr, men "en frivillig täckte förlusten." Anskaffandet av regalier diskuterades.
- ?? 13 juni diskuterades godtemplarens plikter. 20 juni hade man fest igen – i det gröna.
- ?? Man beslöt delta i en planerad demonstration i Bergsjö på pingstdagen. Vid det tillfället beslöt man att gå tillsammans med logen Hoppets Arf, Ingesarven, eftersom man inte hade egen musik och standar.
- ?? 27 juli diskuterades på vilket sätt man kan vara eniga i logen.
- ?? 22 augusti köptes tyg för att sy gardiner till ny lokal i byn, fortfarande var man inhyrda.
- ?? 1 oktober: 43 medlemmar.
Fest igen, som skulle utannonseras i Hudiksvallsposten.
- ?? 19 december erbjöds man hyra hos Rosells.
- ?? Till julbjudning hos logen Frimodig i Vade marscherades!

Regalie

1898:

- ?? 19 januari, "varje medlem sjunger eller bötar 10 öre." "Men det såg ut som om ingen hade någon sångröst för ingen ville sjunga för än Sjödin kom i tur han sjöng en bit så han fick handklappning de övriga sprungo om varandra med sina tioöringar så det var fara värt att de sprungit benen av sig."
- ?? Större lokal behövdes, uppdrogs åt M Wennerstrand att fråga inspektor Sörenson vid sågen ang salen i Kontorsbyggnaden på sågen.

1899:

- ?? 27 juni: ej ansvarsfrihet för kassören, revisionsberättelsen visade att i kontantkassan fattas 58 kr 42 öre.
- ?? Firande av 20 års jubileum (bildandet av första logen i Sverige), hos logen Frimodig.
- ?? Bidrag 1 kr till Logen Siljan översändes.
- ?? Diskussion: "Varför deltar systrarna sällan i diskussion?" Okunnighet och brist på intresse, skrev man i protokollet.

1900:

- ?? 22 april erbjöds logen musik vid högtidliga tillfällen, 30 kr för ett års musicerande av hornmusikkåren i byn.

1902:

- ?? Sångförening bildades i mars.
- ?? Våren 1902 hölls många möten kring byggnadsfrågan.
- ?? 23 november: byggnadskommittén rapporterade, tomt erbjöden av LE Wik. Andra ville ha tomten närmare station, man ville fråga J Lindberg. Man hade nu inköpt en

byggnad i Bergsjö Kyrkby för 180 kr. Byggnaden var i timmer som revs och kördes till Högen.

?? Byggnadskommittén begärde hjälp av logens medlemmar vid bygget. 30 nov gick man till patron Thorell och fick en gåva av 20 kr. Lindberg ville inte sälja tomt. Man mottog då tacksamt Wiks tomt. 21 dec hemforslades virke, verktyg skaffades till bygget. Brandförsäkring a 43 kr betalades.

1903:

?? 25 januari hölls möte i skolhuset. Beslutades om byggnation.

1904:

?? Logen hade 54 medlemmar.

1905:

?? 14 juli: byggnadsfrågan diskuterades igen, virkespriser skulle undersökas.

?? 3 september togs frågan om anskaffande av standar upp.

1906:

?? 9 december: systrarna åtog sig att skura nya huset inför invigningen mellan jul och nyår. 16 december hölls första mötet i Godtemplarhuset i Högen.

?? 23 december mottog Logen 250 kr från Hudiksvalls Trävaruaktiebolag i samband med invigningen. Netto från invigning och nyårsvaka blev 105 kr 94 öre.

?? Brandförsäkring togs på huset a 3500 kr, premien var 11 kr.

?? Under 1906 skrevs ofta i protokoll: "XX uppläste en rolig berättelse hvilken tacksamt åhördes."

1907:

?? 13 januari köptes 4 skyltar ang förbudning av rökning samt 5 spottlådor för 175 kr.

?? 3 februari: eldning och snöskottning skulle utföras av broder Lindberg för 5 öre per gång.

1910:

?? inköptes en orgel av August Thunstedt.

1916:

?? beslöts om start av en studiecirkel, den kom igång 1919 som någon sorts separat avknoppning, se sep skrivning.

?? Systrarna erbjöd sig att tvätta fönster, en broder köpte vadd och remsor.

?? Diskussion: "Blir sällskapsglädjen mindre genom absolut nykterhet. Kan det anses såsom någon skada att efter logemöte anordna lekar?" Frågorna diskuterades en stund varvid man enades om att såvida lekarna voro av anständig beskaffenhet kunde de ej skada utan tvärtom vara till nytta och nöje."

?? Till organist för ett år valdes Lisbet Engvall.

?? I maj fick man ved av sågen. Klareringskort inlämnades av Julia Thur som nu under namnet Engberg ingått i Logen no10 Wiking i Minneapolis, Minnesota, USA.

IOGTs studiecirkel – ett bibliotek!

1919 startade en studiecirkel med anslag från andra loger, landsting och staten. Anslagen användes under de första åren främst för inköp av böcker. År 1922 köptes 33 böcker, bl a av Kant, Spencer, Dan Andersson, Jack London, Ellen Key och Ibsen. Hemlån det året var 10 st! 1929 ägde man i det lilla biblioteket 111 böcker och nu var inköpen mer nytgiven lättläst litteratur, som man nog trodde skulle tilltala fler. Och så, nu lånades det ut ett sextiotal böcker!

Stadgarna för studiecirkeln var skrivna av P A Thunstedt och där stod bl a att lånetiden för den enda bok man fick låna var 2 veckor, kom man inte tillbaka med boken i tid blev det 25 öre böter per vecka.

För att komma i åtnjutande av anslagen förband man sig att ha biblioteket öppet minst 1 timme varje vecka, det blev i samband med logemötena. Böckerna skulle också vara brandförsäkrade.

År 1926 – 42 var aktiviteten ringa, utlånen var få, men 1946 köptes åter böcker och 1948 startade kurser i engelska med litteratur från det välkända Hermods, ledda av folkskolläraren Helge Nilsson och hans fru Lilly. En sykurs var igång 1952 under sakkunnig ledning av sömmerskan Ingrid Hulén från stan..

”Barnavården”

1 februari 1908 bildades Ungdomslogen 1001 ”Barnavården”, med O H Lindberg som vuxen ledare, kallad intendent. Inträdet var 25 öre och kvartalsavgiften 20 öre.

Medlemmarna var ett tjugofemtal barn mellan 8 och 13 år. Mötena hölls varje söndag kl 13 och följde, liksom de vuxnas möten, vissa ritualer och protokollfördes noggrant av olika barn med sirlig skrivstil och var oftast rättstavade! Alma Hugg var länge en duktig sekreterare, men avlöstes ibland av någon för vilken de krångliga orden i protokollen var riktiga stötestenar.

Löften om avhållsamhet från tobak och alkohol avlades, men inte förrän man var tio år. Mötena innehöll ofta uppläsning ur en sagobok eller ur tidskriften ”Daggdroppen”, vilket – står det i protokollen – ”tacksamt åhördes”. Intendent Lindberg kunde då och då förklara ett eller annat nytt ord, som t ex karaktär, exempel eller snille, bidrag till barnens bildning kantänka. Så småningom ordnades utflykter, sångaftnar, lekar och fester. Barnen blev också ombedda att bidra till underhållningen på de vuxnas fester med t ex tablåer eller uppläsning.

Oftast deltog ca 15 barn på mötena, som tycks ha haft en social och fostrande funktion och gav en möjlighet till att ha litet roligt. En och annan finns utskrivnen ur logen på grund av avflyttning till Amerika, men annars är de flesta trogna besökare under flera år.

Högens skytteförening

I maj 1906 bildades Högens skytteförening med bl a P.O Sjöo, Aron Engström, Lars Hugg, Olof Engström, Lars Hård samt faktor Axel Johansson. 1909 valdes faktor Johansson till ordförande. Man startade med 34 medlemmar och sköt 2660 skott första året. År 1910 hade medlemsantalet sjunkit till 26, men man sköt i alla fall 4359 skott detta år.

Jaktlaget

Inträdesavgiften i föreningen var 50 öre men ingen årsavgift togs ut. Föreningen ordnade fester för att få medel och fick också anslag från sågverksbolaget.

Sammanträdena hölls i bolagets kontorsbyggnad på sågområdet. Man hade skjutchef och instruktör, sysslor som innehades av olika personer under årens lopp. Skjutandet försiggick uppe i grustaget.

Högens kommunistiska ungdomsklubb (bycell)

(Bergsjö kommunistiska arbetarkommuns driftscell)

Cellen bildades i okt 1922 och sammanslogs med Bergsjö 1941. Den hade 35 medlemmar, bara pojkar, som träffades varannan vecka. Det var mest Högenbor, men senare även folk från Bergsjö med omnejd. 1929 diskuterades att bilda en separat driftscell i Högen.

Rudolf Engström var ordförande de första åren och sedan också från 1927, efter ett mellanspel av Gösta Bergkvist. Rudolf var även ordförande i facket och ledare av ungdomslogen. En annan tongivande medlem var John Eriksson. Man diskuterade politik i en stuga på Hånicksvallen (fallfärdiga snett emot Sören Hallbergs) under en tid, sedan träffades man på IOGT. Förutom de politiska aktiviteterna ordnade man utflykter och samkväm.

Kommunisterna sågs i dessa läsarbygder inte med blida ögon. Därför fick ungtkommunisterna smyga längs banvallen till Hånicksvallen där en välvillig Harmångersbo hade lånat ut stugan. Där smidde man sina revolutionära planer. Så här berättar Pelle Bergqvist om reaktionen efter skotten i Ådalen 1931: "När vi i Högen fick veta gick det telefonbud. Vi samlades i Huggbacken, sen gick vi längs byvägen och spelade Internationalen av bara faen och bondjävlarna tittade förskrämt ut bakom gardinerna. De trodde förstas att revolutionen var kommen till Högen."

Cellen tog över fackstyrelsen vintern 1922/23, några äldre fanns då kvar. Tidigare hade den fackliga verksamheten varit svag, men fick nu fart. Vintern 1924/25 var det avtalslöst en tid men en tidig vår tvingade bolaget till en hastig uppgörelse.

1926 hade man fått 5 nya medlemmar och hade två studiecirklar igång. Nästan alla ungdomar på sågen var medlemmar. 1927 anordnades en politisk demonstration med anledning av avrättningen av två anarkister i USA (Zacco och Vanzetti). Möte ordnades på frukosttimmen och sedan blev det proteststrejk. Efter det tågade man till Kyrkbyn. Liknade aktioner ägde rum runt om i landet.

Det påstås att ungtkommunisternas agerande påverkade sågverkslednings beslut att lägga ner sågen 1928.

Högens samhällsförening

Samhällsföreningen förtjänar att tas med i denna redogörelse för byns föreningar, trots att den startade långt efter sågverkstiden. Något ska ju skrivas om livet efter sågen också. Den bildades 1948, huvudmotivet var att ordna vägbelysning i byn. Man hade litet annat för sig också, fester och sjungande i kör t ex. Ordförande var då byns skollärare Helge Nilsson. Mötena hölls på skolan eller i Godtemplarhuset.

När kommunen så småningom övertog ansvaret för gatlyset somnade föreningen in under ett antal år. På 70-talet kom nygammalt folk till byn och man drog igång flera aktiviteter under ledning av Gustav Öhrn. Så småningom byggdes dansbanan vid "Sunne". Man ordnade majbrador, byakamper och badplats. Vid bistrare väderlek kunde man vara i SGU-stugan vid badet. Återvändardagar på 80-talet drog mycket folk, återvändare såväl som nyinflyttade.

FRIKYRKLIGHETEN I HÖGEN

I slutet av 1800-talet bildades församlingar fria från Statskyrkan. Man ville egentligen behålla de gamla relationerna till Kyrkan men tröttnade så småningom på att vara föremål för klander och förföljelse från predikstolarna. Exempel: 1851 dömdes 64 personer att betala 1290 riksdaler för att de samlats kring Guds ord, Luthers postilla och psalmboken.

Bergsjö Missionsförsamling

Församlingen startades 1878 vid en samling i Väster-Tanne. Efter 5 år var antalet 144. Högsta medlemsantalet var år 1915 med 164 st.

Flera medlemmar bodde i Högen, t.ex. Karin Lindberg, N Olsson, Jonas o Majagreta Sjölin, Brita Åslin, L E o Karin Lindberg, Alfred o Ida Lundvall, Anna Thur, Brita Skogkvist, August o Ingeborg Palmér, Klara Wik, Sigrid Englund, Emma Olsson, Greta Blom, Linnea Hugg. Alfred Lundvall, som bodde i Högen, var ordförande 1921-1956.

I början samlades man till möten och sammankomster i hemmen eller i skolorna. Vid större möten sommartid samlades man i någon loge eller till friluftsmöten. Samma år som församlingen bildades uppfördes det första bönhuset i Trösten. Efter 30 års användning såldes det till Baptistförsamlingen och man köpte i stället godtemplarlokalen i Bredåker för 2000 kr. Missionshuset i Älgered byggdes 1885-86 och missionshuset i Vade byggdes 1905-06.

År 1921 inköpte församlingen en mindre gård i Högen för 1200 kr (lilla röda stugan hos Rickard Lindh). Tomten skänktes av ordföranden PA Lundvall. Den restaurerades. Genom att ta bort en mellanvägg och ändra muren kunde den rymma omkring 80 personer. Gudstjänsterna drog mycket folk. Det var roligt att träffas och att sjunga även om man inte tillhörde församlingen. 1973 såldes lokalen till en privatperson (Sven Lindh). Vid större möten i Högen uppläts välvilligt godtemplarlokalen. Innan lokalen inköptes hölls mötena i skolhuset.

Utanför Missionsalen i Högen.

Baptistsamfundet

År 1863 beslutades vid en sammankomst hos bonden Jon Hansson i Berge att Baptistförsamlingen i Bergsjö skulle delas i tvenne delar, den norra och den södra, vilken sistnämnda skulle utgöras av byarna Yttre, Ingesarven, Söderåsen och Kytte samt södra delen av Högen. Tillsammans var de ca 30 baptister. År 1898 beslutades om sammanslagning med Vattlångs församling.

Exempel på tidiga medlemmar som bodde i Högen:

Olof Olsson med familj, Lars Olofsson med familj, T Åslund med familj, J Enlund, Kjerstin Hjelm, K G Hällström, Per Olsson.

Högenborna kom senare att tillhöra Gränsfors Baptistförsamling som grundades av Per Lindh, farfars far till Margit nedan. Omnämnda i den församlingens matrikel är bl.a. Frans August Sundberg, P J Thunstedt, Johan Larsson, Johan Lindberg d.ä., Johan Lindberg d.y., N E Lindberg.

Dop i Sågdammen, Gränsfors

Margit Melin berättar:

Margit Melin med sina föräldrar och sin syster Birgit tillhörde baptisterna. De bodde i Högen 1:28 1924-1945. Margit känner väl till Missionshuset borta i Ravik. Den kallade de för Lill-lokalen. Det var missionsförbundets lokal men baptisterna fick låna Lill-lokalen för möten. Dessutom hade man möten i Godtemplarhuset i Högen. Enar Lindh var gruppchef för baptisterna i Högen.

Här fanns ett tiotal personer, som tillhörde baptisterna, bl. a. Brita och Per Skogkvist på kasern och Gunhild från Gnarp, som gifte sig med August Thunstedt, som blivit änkeman. Man hade en hel del möten, ibland med besökande evangelister och ibland med besök av farbror Lindberg. Man hade ofta stugmöten, då man samlades i hemmen, oftast hos Enar. Huvudförsamlingen var i Gränsfors, där pastorn bodde.

Margits mor Anna hade ansvaret för syföreningen, som ofta samlades hemma hos Anna. Auktionerna hölls i Godtemplarhuset.

Enar var också söndagskollärare och man samlades till söndagskola på olika ställen, ofta hemma i bostaden men också i Godtemplarhuset och även i skolan. Söndagsskolfesterna hölls i Godtemplarhuset. Margit har på senare tid fått höra positiva kommentarer från sådana som gick i söndagskolan på den tiden.

FÖRETAGANDE OCH ENTREPRENÖRER

Högens Karosserifabrik

En A-Ford blir lastbil i slutet av 1920-talet.

Översikt av verksamheten

1918-1929: Tillverkning av tröskverk, höpressar, timmersaxar, div. bondsmide samt bärplockare.

1929-1939: Karosseribyggnationer: lastbilshytter, flak, skåpbilar, ambulanser

1939-1944: Kristidsstopp på bilar på grund av rådande krig i vår omvärld. Tillverkning av kap- och klyvutrustning för gengasved, rattkälkar, rattfällor samt garderobsdörrar.

1945-1954: Tillverkning av hytter och flak samt specialbyggnationer av brandbilar, ambulanser, begravningsbilar, bageribilar, charkbilar, möbelbussar, personbussar för skogs- och kraftbolag, ombyggnad av original skåpbussar till skolbarnstransporter.

Begynnelsen

Tomten Högen 1:25 (nuvarande ägare Anita och Villis Karlsson), där fabriken skulle byggas, inköptes den 1 november 1919 av Anders Olsson Lindqvist, Lars Rickard Andersson och Enar Lindh. Säljare var Johan Lindberg. Fabriksbyggnaderna byggdes under ledning av bröderna Kalle och Halvar Andersson. (Enligt Gustav Lundvall gick bygget väldigt fort.)

Företagets början var väl som man förstår ganska jobbig. Flera hade arbetat vid tröskverksfabriken i Bjåsta, Bergsjö (nuvarande Bergsjö Trima). Där tillverkades sedan 1912 ett medelstort tröskverk med namnet "REFORM". "Lindharna" ansåg bestämt att det fanns behov av ett mindre tröskverk för mindre jordbruk, detta fick namnet "LILLE". Som komplettering utvecklades även höpressar.

Slit & släp

Enligt en del gamla anteckningar smiddes ett stort antal timmersaxar. Dessa tillverkades utan tillgång till s.k. fjäderhammare. Detta innebar stort slitage på både armar och händer, icke att förglömma den tio timmars arbetsdag som gällde.

Åren 1929-30 blev en historisk vändpunkt för fabriken. Byns lanthandlare J. Wadin hade ett enormt intresse för bilar och hade även stora möjligheter att skapa kontakter bland annat med firman Fröberg & Sjöberg i Sundsvall. Kanske var det vid första leveransen dit som Fröberg yttrade, "inte är den snarvacker, men sällsynt". Det var i detta sammanhang namnet Högens Karosserifabrik bildades.

Brödbil

Margit Melin minns att det fanns telefon i bostadshuset men inte i verkstaden, så det föll på Margits lott att springa med telefonbud till sin pappa. Från allra första början monterade farfar Olle upp en sträng mellan huset och verkstaden och då kunde man signalera att "det var telefon" genom att dra i linan från huset så att en klocka plingade på verkstaden.

Mycket arbete

Tiden under 1930-talet blev en mycket spännande och expansiv tid. Många karosser byggdes på Ford. Beställare var främst firman Fröberg & Sjöberg i Sundsvall. Ford hade då största utbudet modeller av varierande typer och storlekar. Det har berättats, att när Östrands-fabriken byggdes omkring 1932 blev det ett stort uppsving för Högens Karosserifabrik.

Likvagn

Man blir imponerad av den höga kapacitet i färdiga byggnationer eftersom allt var hantverk. Det mesta var intimt samarbete mellan snickare och plåtslagare när det gällde design och formgivning. Alla måste kunna naturlagarna för plåt. Inga formande verktyg fanns, utan allt gjordes för hand. Midsommaren 1936 fanns här 13 st chassin som väntade på karosser. Varför så många hade anhopats visste inte Sven Lindh, men kommer ihåg en Mercedes som far använde till höbärgningen det året.

Träkaross

År 1938 förändrades mycket i företaget. Gassvets anskaffades under våren. Edvin Jansson fick åka på en kortare utbildning, men sedan blev det alla, som jobbade med plåt, som började träna svetsning. Sven Lindhs far, Erling Lindh, som under alla år varit arbetsledare, fick efter en tids sjukdom sluta sina dagar endast 37 år gammal. Detta blev ett hårt slag eftersom han var så omtyckt och kunnig och behövdes så väl.

Detta år byggdes åt Bröderna Östling i Sundsvall 3 ambulanser på Buick personbilschassin med rak 6-cylindrisk motor på 125 hk och flygplansstötdämpare. Bilen nästan inte hördes där den susade fram. Dessa karosser var mycket exklusiva med bl a plyschdynor och inredning i mahogny.

1940-talet

1939 var året när Tyskland öppnade krig mot Polen! En kuslig tid, när nästan allt i vårt samhälle förändrades. Import av bilar blev förbjuden, även bensin och oljor förbjöds. Gengasaggregat utvecklades i snabb takt, och behovet av gengasved var brådskande.

I samarbete med handlare Wadin tillverkades kap- och klyvutrustning för produktion av gengasved. Efterhand kom flera beställare av liknande utrustning.

Under denna tid skapades en mängd nya produkter, bl.a. utvecklades och tillverkades en mycket populär rattkälke. Den producerades i stor skala (efter dåtidens mått) med O. Erikssons Järnhandel i Bergsjö som köpare. Kalkarna levererades direkt per järnväg till bl.a. Åhlén & Holm i Stockholm. Även råttfällor (burar med fallucka) tillverkades för samme köpares räkning. Under en kortare tid tillverkades också limmade garderobsdörrar av träfiberplattor "masonite".

I början av 1940-talet öppnades åter gränserna för bilimport. De första märkena var Dodge & Fargo från Plymouth-koncernen i USA. I samma veva skulle svenska brandväsendet

moderniseras och likaså övrig näring, vilket gav beställningar till Högens Karosserifabrik. Åbe bröd i Östersund och Corona bagerier beställde 5 stycken skåpbilar var!

År 1945 köpte Harald Tengelin företaget av Enar Lindh och fortsatte med samma produktion som tidigare. Företaget blev åter ett Lindh-företag år 1948, då Sven Lindh köpte det av Harald Tengelin.

1950-talet

Mitten av 50-talet blev början till en ny epok, nämligen reparationer av totalhavererade bilar, delvis inköpta objekt men även försäkringsskador och privata skador. Då blev också rostskador aktuella. Eftersom bilhandeln inte hade andra detaljer än originaldelar för nytillverkning, föddes tanken att tillverka mindre enheter, avsedda för att laga rostskador. En mycket blygsam och trevande tillverkning började i maj 1962. Det visade sig snart att det fanns en enorm marknad, och att Högens Karosserifabrik faktiskt var först på Europa-marknaden med detta. Det blev stor efterfrågan på alla möjliga detaljer till olika bilar. Man måste ständigt bygga ut programmet. Inte mindre än 140 detaljer fanns nu tillgängliga till sex olika bilmärken. Så småningom begränsades tillverkningen av ekonomiplåt, som den kallas, till enbart Saab & Volvo. Dessa plåtdetaljer är nu klassade som originaldelar och saluförs lika som övriga originaldelar.

Kommentar

Sven Lindh skrev sina minnesanteckningar 1997. I mars 2001 skedde åter en historisk händelse i företaget, man levererade nämligen den sista leveransen av ekonomiplåt, varmed en 40-årig epok avslutades.

Sven Lindh vid en totalrenoverad Chevrolet

Verksamhet i affärens magasin

På trappan till affärsmagasinet

I förrådsmagasinet, som tillhörde affärsfastigheten, pågick under gengastiden på 1940-talet tillverkning av gengasved. Enligt utsago skulle någon i Burman-släkten vara drivande i detta.

Under tidigt 1950-tal pågick tillverkning av mjårdar i affärens förrådsmagasin. Produktionen var ganska omfattande att döma av de fullastade järnvägsvagnarna, som syns på fotografiet här bredvid. Vagnarna är fotograferade på stationen i Högen. Handlare Eriksson var den drivande i rörelsen.

Järnvägsvagnar fullastade med mjårdar.

Transport

Naturligtvis fanns det ett behov av att ha hantverkare och service på nära håll på den här tiden, man åkte inte hur som helst för att uträtta sina ärenden. Enligt boendeförteckning fanns en skomakare Eriksson Frid här runt sekelskiftet, men det är den enda hantverkare av det slaget vi hittat. Många kunde klara sina egna behov, laga sina skor, snickra, sy, osv, andra litade till klurigt folk, som t ex gubben Hård.

Skulle man iväg i något ärende litet längre bort fanns olika möjligheter.

Handlare Wadin hade tidigt bil som utnyttjades till litet av varje. Brevbäraren Rudolf Engström körde taxi med sin bil. Då har vi kommit en bit in på 20-talet. Innan dess var det hästskjuts som gällde. Eller cykel.

Till marknaden i Hudiksvall kunde man åka tåg.

Samuel Engström och Erik Engvall hade en ångbåt mellan åren 1914 och 1918. Den hette Sjöfågeln och användes mest till nöjesåkning mellan öarna på Storsjön. Här utanför Storön.

HORN MUSIKKÅREN

Ganska snart efter sågverksstarten bildades Högens Hornmusikkår. År 1900 finns dokumenterat i gamla protokoll att man erbjöd sig att spela på IOGTs sammankomster och demonstrationer eftersom de inte hade egen musikkår. Man stod till tjänst för 30 kr om året och spelade vid behov.

Instrumenten bekostades av Hudiksvalls Trävaruaktiebolag. I arkivet på Iggesunds Bruk finns papper som talar om att man även bekostat instrumentens stämning. De sändes ända till en firma i Stockholm.

Kåren leddes av skogvaktare Blixt i Ingesarven och man tränade varje söndag. I vackert handskrivna notböcker som finns bevarade kan man hitta noter till marscher och traditionella sånger, men också till "One step" och "Two step". Man spelade potpurrier ur kända operetter och operor av Strauss och Bizet, men mest av allt tycks man ha spelat valser.

Musiken förgyllde byns många tillställningar i Godtemplarhuset, det spelades i samband med fester på Sagaliden och vid högtidliga tillfällen på sågen.

SAGALIDEN

Sagaliden var ursprungligen ett gammalt kontor som stod på en av Hudiksvalls Trävaru AB:s kajer. Kajen var rutten och kontoret måste flyttas, det bjöds därför ut på auktion. Huset ropades in av trävarubolaget för trehundra kronor. 1896 när Bergsjöbanan var färdigbyggd köpte bolaget tomt för en såg i närheten av Högens station. Man köpte också ytterligare en fastighet vid Storsjön. Det rivna kontoret flyttades dit och blev sommarnöje för den nyblivne direktörens familj. Direktören var Oscar Midling som övertog chefskapet för Hudiksvalls Trävaru AB 1894. Familjen tillbringade sju somrar på Sagaliden, en tid som finns beskriven som den lyckligaste i familjens liv i memoarena "Från två fosterland" av Anna Midling.

Herrskapet Midling var från Norge, Sagaliden uppfördes därför under fru Midlings ledning i norsk stil. Rummen bibehölls med samma mått som de haft i den gamla kontorsbyggnaden. Vännen Alice Nordin ritade en drake som gick som en vindlande maggördel runt hela huset. Stora salen i huset blev pampigt inredd i vikingastil med drakslingor, högsäte och öppen spis.

Anna Midling samlade på gamla ordspråk och tänkespråk som finns målade runt om i hus och uthus. De flesta är svenska, som tex:

” En man förutan vänner om än så stark dör hän som stam i öknen med skalad bark”.

”Om avund vore en feber så vore hela världen sjuk”.

På matbordet som står kvar än idag står det: **”Goda vänner se inte efter många rätter”.**

Mot öster byggdes en tidsenlig glasveranda med storslagen utsikt mot Storsjön. På terrassen nedanför fanns en damm med en vattensprutande liten figur i mitten. Skulpturen föreställde en gruvkarl med hacka, hammare och hovtång, men kallades av ortsbefolkningen för Moses.

På tomten finns än idag högar som i folkmun gällt som järnåldersgravar. Det troliga är dock att de uppförts långt senare, i vilket syfte är oklart.

Ett härbre byggdes också bland de högresta tallarna. De grova hörnstockarna på härbrets utsida svarvades av Högens egen tusenkonstnär soldaten Sven Hård i en handdriven svarv byggd mellan två tallar. Hård tillverkade också ett stort och sinnrikt stocklås till härbret.

Bottenvåningen användes som matbod för torrvaror. Ömtåligare varor förvarades i ett litet skjul nedanför norrslutningen mot sjön, där is togs upp på vintern och lagrades i sågspån.

Övervåningen på härbrät fungerade som gäststuga med två väggfasta sängar, där sängutrustningen lär ha bestått av långhalm och färskinnsfällar. Ovanför en av sängarna står passande: **”Den sover bäst som inte vet hur hårt han ligger.”**

Härbret är dekorerat med en rikedom av ordspråk i taket. Över ingången till huset står: **”Kliv på men lägg masken. Låt se dig som du äst, vandringsman.”**

På Sagaliden hölls det fester, både mer privata och också för sågverksarbetarna med hustrur och barn, och också för familjer som tillhörde de s k inspektionerna, antingen från skogen eller från trävarubolagens många kontor. Anna Midling skriver: *”De som inte ville vara med och tråda långdansen kunde spela tennis, krocket eller ro på den vackra Storsjön. Gästerna voro alltid bjudna på middag klockan tre på Sagaliden. Den stående rätten var den färska, röda forellen från fjällsjön.”*

Familjen Midling firade delvis sitt silverbröllop här med stor fest för 60 gäster i augusti 1903. Arbetarna vid Högens ångsåg hade rest en äreport och satt marschaller hela vägen över bäcken från järnvägsstationen. Ett extratåg förde de resande gästerna från Hudiksvall till Högen. Man började med lunch, men det extrainsatta tåget fick vänta till långt efter midnatt innan festen var slut.

Midlings bodde på Sagaliden mellan 1897 och 1903. År 1903 köptes Iggesunds Bruk av Hudiksvalls Trävaru AB. 1916 blev Iggesunds Bruk moderbolag och några år senare upplöstes Trävaruaktiebolaget. Under tiden mellan 1904 och 1924 beboddes Sagaliden endast tidvis av tjänstemän från Hudiksvalls Trävaru AB och senare från Iggesunds bruk.

9 okt 1909, efter 13 år i bolaget, anhöll Oscar Midling om att få bli entledigad från disponentbefattningen och styrelseledamotskapet i bolaget. Han dog 1910.

BARNKOLONIN

1924 tog dåvarande disponentfrun Hildur Sundblad initiativet till att Sagaliden skulle användas som sommarkoloni för barn till anställda vid Iggesunds Bruk.

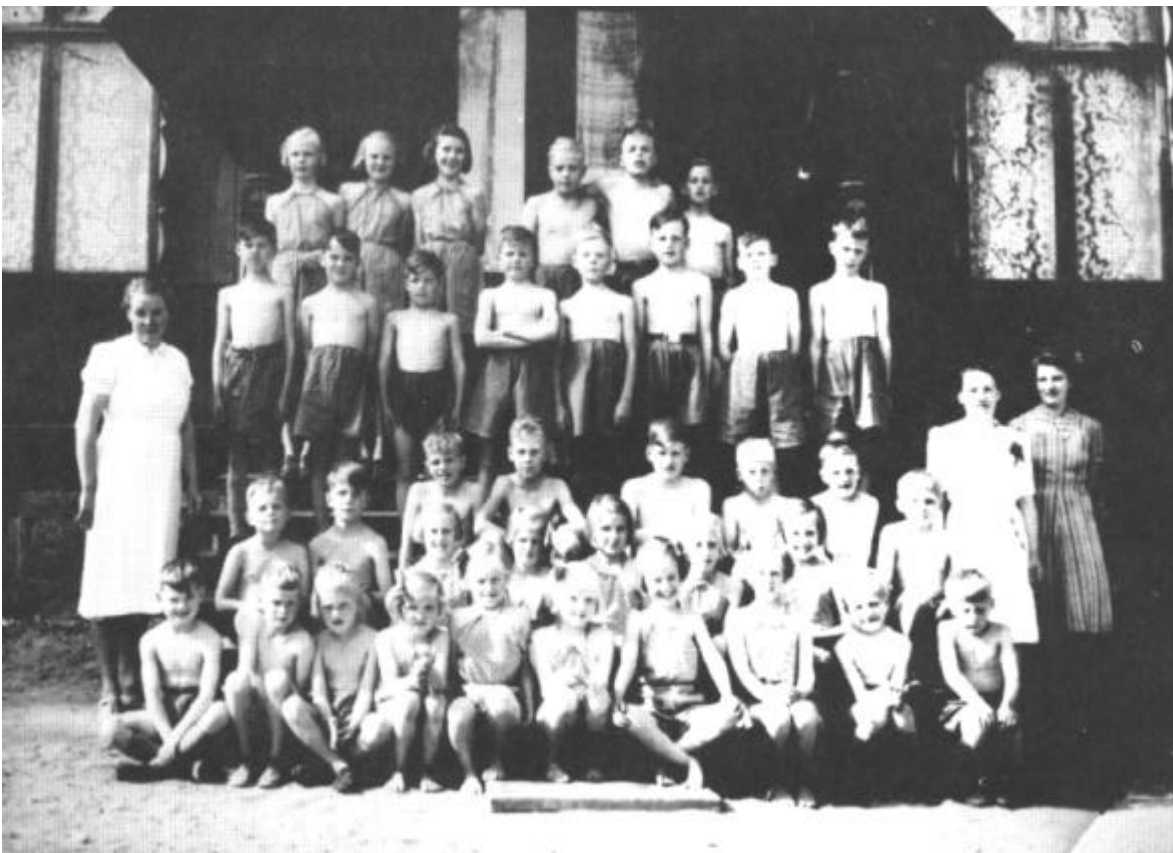
Mellan 1930 och 1965 var sedan fru Olga Åsberg, lärarinna i Bergsjö, föreståndarinna för kolonin. Föräldrarna anmälde barnen och en kommitté valde med hjälp av distriktssköterskan ut vilka som fick komma till kolonin. Barn från trångbodda och barnrika familjer hade företräde. En grupp kunde bestå av 30 barn mellan 4-12 år. Vistelsen varade i 6 veckor. Ansåg man att fler barn behövde komma ett år tog man ut två grupper som var där 4 veckor vardera.

Grönsaker

Från början var målsättningen att barnen skulle äta upp sig, därför fördes noggranna vägningsjournaler. Fru Åsberg ville även att barnen skulle lära sig att äta grönsaker. Sagaliden hade därför en egen köksträdgård skött av Sagalidens alltiallo farbror Lundvall bortanför bolagets kontor.

Barnens sovrum låg på övervåningen, flickorna låg i vita sängar i det som en gång var salongen. Man åt på verandan mot sjön vid två stora långbord.

Huset hade fyra ingångar försedda med utvändiga trappor, vilka med årens lopp fått varsitt namn: Köksbron, Hallbron, Verandabron och Barnabron. På Barnabron togs ett foto av varje års barngrupp.

Vad gjorde barnen på Sagaliden?

På kolonin kunde dagsprogrammet börja så här: uppstigning kl 7, frukost kl 8, lekar utomhus till kl 10, sedan bad. Med så många barn fanns det förstås regler för vad man fick och inte fick. Förutom förbudet att gå ensam till bryggan fanns tre viktiga regler på Sagaliden: Man fick inte lämna området, inte svära och inte slåss. Under fru Åsbergs fasta ledning hölls reglerna för det mesta.

Barnen lekte med lekredskap(karusell, gungor mm) och i lekstuga, spelade bollspel och hade simundervisning. De barn som ville fick följa med till posten och affären, ett par barn i taget. Några av de större barnen fick förtroendet att gå till farbror Lundvall i köksträdgården och hämta grönsaker. Ett par barn hjälpte till i köket. En farbror ställde upp med motorbåt för turer på sjön. Ibland hjälpte man någon bonde att hässa hö.

Man gjorde också utflykter, ibland plockades det blåbär som man senare kokade saft av. Det kunde också hända att man åkte med tåget från Högen fram till Bergsjö där man sen vandrade upp till hembygdsgården, där man lekte och åt något. En kväll i veckan hade man underhållning som barnen själva stod för. Det visades även balloptikonbilder, dvs stillbilder i förstöringsapparat, och senare även film. Då satt man i matsalen, där det regniga kvällar eldades en mysig brasa.

Sagalidsvisan

Varje grupp hade en söndag s.k. ”Mamsöndag” då anhöriga fick komma på besök. Då underhöll barnen med ett inövat program. Man sjöng ”Mamvisan” och ”Sagalidsvisan”, den handlade om personalen, lekarna mm. En av verserna lät så här:

”Vi mätas och vägas på våg, fallera
och stackars oss om vikten är för låg, fallera.
Vi dricka mjölk och doppa, vi plocka bär och hoppa,
och lustigare skara ingen såg, fallera.”

Föreståndarinnan hade de första åren hjälp av en kokerska och ett biträde. Utomhus skötte farbror Lundvall Sagaliden, han krattade tex varje lördagskväll alla gånger så att det skulle vara fint till söndagen. Lundvall skötte även köksträdgården. Senare anställdes tre biträden. Arbetet var tungt och utan hjälpmedel de första åren och arbetstiden var lång. 1946 fick man elspis, kylskåp och varmvattenberedare. Tvätt av barnens kläder sköttes på Sagaliden till mitten av 1940- talet, för hand antagligen, lakan och handdukar skickade man bort. Senare köptes en tvättmaskin för barnens kläder.

Nedläggning 1965

Så småningom minskades barngrupperna från 30 till 25 barn, eftersom socialstyrelsen ansåg att sängarna stod för tätt. Barnantalet sjönk i många familjer och barnbidraget infördes. Fler familjer hade råd med högre matstandard och behovet av att skicka barn på sommarkoloni var inte längre lika stort. 1965 då föreståndarinnan fru Åsberg inte orkade längre, lade Iggesunds Bruk ned kolonin.

Källor:

Bergsjöbygden 1859, 1880, 1986, 1987, 1991, 1992, 2000

Diverse efterlämnade papper efter Karl Sundström, Erik Eriksson, m fl

Husförhörslängder, personal- och boendeförteckning för Högens Ångsåg 1900-1909

Kommunens arkiv: lagfarter, betygskataloger, Reglemente för Bergsjö skoldistrikt 1895

Lantmäteriet i Gävle: fastighetsregister

Hallberg: Vår skola i Bergsjö 1902-1980

Folkrörelsearkivet i Gävle

Div material ur Edith Engström-Jonssons samlingar efter Rudolf Engström

Fotodokumentation hos Edith Engström-Jonsson

Anna Midling: Från två fosterland

Foton och dokument på Hälsinglands Museum

Iggesunds Bruks arkiv: foton och dokument

Intervjuer med Hilding Larsson, Margit Melin, Jan-Erik Lindh, Arne Rusth, Gunnar Åström, m fl

Uppgifter nedskrivna av fabrikör Sven Lindh 1997, bearbetningar av Sven-Erik Svensson

Bilaga 1

Kompletterande bildtexter

- Sid 3* *Kasern på Sågudden*: *Tre pojkar, Anna Sjöo, son John, Maria Engström, Karin Engström, Ida Lundvall, Jenny Zetterlund, Agnes Engström m son Rudolf*
- Sid 4* *Familjen Wadin*: *Jonas, Elisabeth och dottern Birgit*
- Sid 6* *Kafé Nobis*: *Johan Engström, fru Zetterlund, Hjalmar Hugg, Rudolf Engström, okänd*
- Sid 9* *Skolan 1929*: *Lärare Lisa Wadin. Längst fram: Gunvor Rosell, Edith Bergqvist, Milly Persson, Elsa Forslin, bakom Edith: Sven Lindh, bakom Elsa: Britta Nilsson*
- Sid 12* *SGU-ungdom*: *Rudolf Engström t v*
- Sid 14* *Jaktlaget*: *Rudolf Engström, Alfred Östberg, Lasse Berglund, Gustav Nilsson, Hans Berglund, Kurt Westholm. Sittande Erik Östberg*
- Sid 16* *Utanför Missionssalen*: *Bakom; Tilda Åsberg, okänd, sjuksyster Lisa, Greta Sundberg. Framför; gubben Lindberg, Per Sörell, Pelle Jonsson, fru Jonsson, Ida Lundvall, Alfred Lundvall ("Surven", församlingsföreståndare), Gustav Lundvall*
- Sid 18* *En A-Ford...*: *Birgit Lindh, Ture Östlin, Margit Lindh, Edvin Jansson, Enar Lindh, , Gudstav Lundvall, Arvid Jonsson, Erling Lindh*
- Sid 21* *Arbetsstyrkan som tillverkade mjärdar*: *från vänster Sven Ivar Jonsson, handlare Eriksson, Sven-Olof Lång, Gustav Öhrn och George Palm.*
- Sid 23* *Hornmusikkåren*: *Johan Engström (bastuba), Erik Eriksson och Axel Smith (trumpet), Blixt (klarinet), okänd, August Thunstedt (trombon), Helmer Skogqvist och Erik Skogqvist (kornett)*
- Sid 24* *Sagaliden med Moses*: *herr och fru Midling på trappan*
- Sid 25* *Framför härbrät*: *fFru Midling med gäster, pigor på trappan*
- Oscar Midling*

Bilaga 2

Medlemmar från Högen hämtade från Bergsjö Missionsförsamlings medlemsmatrikel

N Olsson, bonde, hans hustru Margr. Juliana Olsson	Linnea Hugg
Jonas Sjölin, fiskare, hans hustru Majagreta	Gustav Lundvall
Brita Kristina Åslin, piga	August E Palmér
L E Lindberg, torpare,	Ingeborg Palmér
hans hustru Karin, hans son Alfred	Elsa Elisabet Jungborg Palmér
Per Alfred Lundvall, hans hustru Ida	Klara Ottilia Wik
Anna Thur	Sigrid Kajsa Englund
Brita Skogkvist, fru	Emma Olsson
Maria Engström	Greta Blom

Medlemmar från Högen hämtade från Baptistförbundets matriklar

Olof Olofsson, bonde,	Märta Matilda Skogkvist, ogift
hans hustru Anna Dorotea Olsdotter, 5 barn	Hilda Josefina Persson, hustru
Lars Olofsson Högström, bonde, 3 barn,	Emma Karolina Dahlgren, änka
hans hustru M. Lena Tagg	Jenny Wik, hustru
Åslund, förre soldaten, hans hustru Karin	Lina Andersson, ogift
J Enlund, soldat	Greta Maria Andersson, änka
Kjerstin Hjelm	Henning Gustav Jansson
K G Hällström, piga	Märta Eriksson, fröken
Per Olsson Höglund, torpare	Erika Lindsten, barnmorska
Johan Lindberg, hemmansägare	Margit Anna Lindh, fröken
Johan Lindberg d. ä., f.d. bonde	Birgit Märta Lindh, fröken
Nils Eric Lindberg, hemmansägare	Henrik Andreas Öbrink, pastor
Frans August Sundberg, maskinist,	Hanna Ottilia Öbrink, fru
hans hustru Mina Serafina Sundberg	Holger Finnström
P J Thunstedt, hemmansägare	Greta Finnström
Johan Larsson	Bror Melin
Katarina Marg Lindberg, hustru	Karl Johansson
Anna Kristina Larsson, hemmansägarhustru	
Karl Gustaf Hallin, arbetare	
Frans Verner Sundberg, arbetare	
Olga Sundberg, hustru	
Anna Wilhelmina Sundberg	
K E Bergkvist, arbetare	
Anna Maria Bergkvist, hustru	
Lina Jansson, hustru	
Anna Karolina Svensson, ogift	
Enar Lindh, fabrikör	
Anna Lindh, hustru	
Erling Lindh, arbetare	
Ester Snar, ogift	
Märta Greta Norin, hustru	
Hildur Sundberg, ogift	
Brita Skogkvist, hustru	
Per Skogkvist, arbetare	
Verner Lindberg, bondson	
Kristina Katarina Lindberg, ogift,	
Kerstin Johanna Sundberg Pettersson	
Svea Ebone Bergkvist, ogift	
Ester Margareta Lindh, hustru	
Gunhild Arvida Thunstedt, hustru	
John Isidor Bergkvist, arbetare	
Brita Vilhelmina Bergkvist, hustru	

Medlemmar i Högens kommunistiska ungdomsklubb

Axel Jansson	Johan Glad
Valdemar Zimmerman	Harald Forslin
Erik Engström	Bror Frenell
Karl Johansson	John Nilsson
Edvin Jansson	Per Åkerström
Einar Fredin	David Derong
Einar Pettersson	Oskar Söderberg
John Eriksson	Arvid Nordin
Hilmer Skogkvist	
Erik Skogkvist	
Gösta Bergkvist	
Folke Skogkvist	
Gösta Sjö	
Erik Andersson	
Per Bergkvist	
Rune Tjärnström	
Evert Andersson	
Georg Sjöberg	
Per Sundman	